Plan for idrett, friluft og fysisk aktivitet

2013 – 2017

Songdalen kommune

Innholdsfortegnelse

1. Innledning 3

2. Føringer for planarbeidet
   2.1 Statlige og fylkeskommunale føringer 4
   2.1.1 Stortingsmelding 47 (Samhandlingsreformen)
   2.1.2 Stortingsmelding 26
   2.1.3 VAF regionalplan for Idrett- og Friluft 2013-2018
   2.1.4 Nat.dir. statlig sikring av friluftsområder

   2.2 Føringer og målsetting i kommuneplan 2012-2024 5

3. Målsetning og delmål
   3.1 Overordnet mål for gjeldende idrettsplan 5
   3.2 Delmål 8

4. Status for idrett og fysisk aktivitet
   4.1 Nasjonale tendenser 9
   4.1.1 Hvordan holder voksne seg i form? 10
   4.1.2 Barn og unge 11
   4.1.3 Kommersielle treningssentre 12
   4.1.4 Sosial ulikhet og innvirkning på fysisk aktivitet 12

   4.2 Lokale forhold 13
   4.2.1 Friluftsliv 13
   4.2.2 Organisert aktivitet 14
   4.2.3 Hverdagsaktivitet og allmenn aktivitet 15
   4.2.4 Idrettslag i Songdalen med eget organisasjonsnummer 16

5. Økonomi
   5.1 Tilskuddsordninger 16
   5.2 Driftsøkonomi 17

6. Resultatvurdering av forrige plan 19

7. Oversikt over eksisterende anlegg i Songdalen kommune 20

8. Handlingsprogram for utvikling av nye anlegg 21
   8.1 Handlingsprogram for 2013
   8.2 Handlingsprogram for 2014 (vedlegges e/revisjon)
   8.3 Handlingsprogram for 2015 (vedlegges e/revisjon)
   8.4 Handlingsprogram for 2016 (vedlegges e/revisjon)

1. Innledning

Den største feilen legene gjør, er at de prøver å helbrede kroppen uten å forsøke og helbrede sinnet. Men sjel og kropp er ett og bør ikke behandles hver for seg.

Platon

Songdalen kommune har et motto som sier ”Songdalen for livskvalitet”. Målet bak mottoet er trygghet og trivsel. En plan for friluftsliv og idrett kan brukes som et styringsredskap for å jobbe målrettet på de områder som dreier seg om folks fritid og dermed bidra til å oppfylle deler av kommunens hovedmålsetting.

Plandokumentet danner grunnlag for å kunne søke spillemidler til idrett, nærmiljø og friluftslivsanlegg. En plan for friluftsliv og idrett er et politisk dokument som er ment å være et styringsredskap for å oppnå kommunens målsettinger på feltet. Planen skal rulleres minst 1 gang hver valgperiode, dvs. hvert 4. år. Handlingsprogrammet revideres årlig og godkjennes av kommunestyret.

Planen er utarbeidet av kulturkonsulent Trine Kallevig i samarbeid med en plangruppe bestående av:

- Songdalen Idrettsråd
- Magnhild Leire (Folkehelsekoordinator)
- Atle Kristensen (Kommunelege)
- Terje Premak (Teknisk enhet)
- Tom Birger Urdal (Teknisk enhet)

Det er hentet inn status og ønske fra skolesektoren og helse- og omsorgssektoren. Informasjon om planarbeidet og invitasjon til å komme med innspill er annonsert på kommunens hjemmeside, på Facebook og i lokalavisen.

Myten om nordmenn som friskuser er nettopp det: en myte, og det er spesielt hverdagsaktiviteten det skorter på. Nordmenn er blant de lateste i Europa, ifølge Statistisk sentralbyrå. Italienerne går tre ganger så mye som oss hver dag. Både belgiere, tyskere og svensker sykler mer enn oss.

Fedme er et økende problem, synliggjort i en rekke forskningsrapporter det siste tiåret. Alle befolkningsgrupper, barn inkludert, blir tyngre. Denne utviklingen fører med seg flere livsstilssykdommer og et økt press på helsevesenet.

Igjennom Samhandlingsreformen for helse- og omsorgssektoren i Norge har regjeringen uttrykt et ønske om at helsebehandling skal fokusere mer på forebygging i tiden fremover. Idrett og fysisk aktivitet er det mest helsefremmende forebyggingstiltaket vi har i samfunnet, og har gjennom forskning vist seg å ha positiv effekt både på den fysiske så vel som den psykiske helsa.

Jfr. de levekårsutfordringer vi har i Songdalen, så er videre satsing på idrett og folkehelse et vel utprøvd og bevist effektivt virkemiddel. Viser til satsinger allerede igangsatt i kommunen på tursti/turvei/almennferdselstiltak som er anbefalte og positive.

2. Føringer for planarbeidet

Å gå får føttene til å bevege seg, blodet beveger seg, tankene beveger seg. Og bevegelse er liv.

Carrie Latet

2.1 Statlige og fylkeskommunale føringer

2.1.1 Stortingsmelding nr. 47 (2008-2009) *Samhandlingsreformen*, tar opp problemstillinger knyttet til folkehelse og viser til kommunale oppgaver innenfor feltet.
http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-47-2008-2009-.html?id=567201
Helsetjenesten har stort fokus på behandling av sykdommer og senkomplikasjoner, framfor tilbud innrettet på å mestre og redusere kronisk sykdomsutvikling. Når man kommer til de praktiske prioriteringssituasjonene viser det seg gjerne at *forebygging og tidlig innsats* blir tapere i kampen mot de mer spesialiserte og eksponerte tjenestene.

Samhandlingsreformen henviser til en rekke forsøk utført både i skolen, blant voksne og eldre som viser entydige positive resultater ved en aktiv livsstil. Det er et uttalt ønske i reformen at forebyggingsprinsippet skal få mer fokus i helsevesenet. Som et ledd i dette er satsing på fysisk aktivitet en sentral pillar, og gjør at idrettssatsingen og folkehelsesatsingen føres tettere sammen.

2.1.2 Stortingsmelding nr. 26 (2011-2012)
http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/regpubl/stmeld/2011-2012/meld-st-26-20112012/3.html?id=684369
Denne stortingsmeldingen går inn i en detaljert beskrivelse av status i Norge mht idrett og fysisk aktivitet. Meldingen utdypes videre i kapittel 5 i denne planen.

2.1.3 Vest Agder Fylkeskommune: Regional plan for idrett, friluftsliv og folkehelse 2013-2018
http://vaf.no/subTemplate3-10.aspx?m=279
I skrivende stund er fylkeskommunens plan ikke ferdigstilt, men i muntlige presentasjoner, og i disposisjon til plan uttaler fylkeskommunen at de, i likhet med staten via samhandlingsreformen, ønsker å se på breddeidretten og generell aktivitet i et folkehelseperspektiv, og legge til rette for positiv utvikling på dette feltet..

2.1.4 Naturdirektoratet: Forvaltningsplan for statlig sikrede anlegg
http://www.dirnat.no/publikasjoner/handbok/forvaltning-av-statlig-sikra-friluftsl/
Som et ledd i friluftssatsing er statlig sikring av områder et viktig verktøy for å sikre allmennheten tilstrekkelige friluftsmuligheter. Statlig sikring gir også kommunene et større tilfang av offentlige tilskuddsordninger i arbeidet med å tilrettelegge områder for friluftsaktivitet.

2.2 Føringer og målsetting i kommuneplan 2012 - 2024

Ferdsel og samferdsel (s.8):

- Det er realisert gang og sykkelvei fra Hortemo til Brennåsen.
- Det ønskes gang og sykkelvei i Finsland fra Vatneli til Finsland bedehus.
- Det skal utarbeides detaljplan for gang – og sykkelveg langs Kuliavegen fra avkjørselen til Svarttjønnheia og frem til Gratjønn.
- Etablere turstier langs Songdalselva på Nodeland og i Kilen

Barn og unge (s.12):

- Det skal etableres tiltak som tilrettelegger for en helsefremmende livsstil blant barn og unge.
- Utvikle tiltak som fremmer aktivitet og god helse blant barn og unge. Alle skolene i kommunen er fra skoleåret 2011-12 med i Trivselsprogrammet, som har til hensikt å øke aktiviteten i friminuttene og forebygge mobbing.

Folkehelse og kultur (s.14):

- Det utvikles egne folkehelsemål i alle enheter. Folkehelseforum (tverrfaglig sammensatt) ble etablert høsten 2011 med målsetting om at utvikle en folkehelseplan for kommunen. Planen vil bli politisk behandlet i kommunestyret.
- Kultur må inn som en premissleverandør i oppstarten av kommunens plan – og utviklingsprosesser, med særlig vekt på arealplanlegging.
- Det foretas blant annet gjennom kommende handlingsplaner for idrett og kultur, en konkret prioritering av hvilke aktivitetstiltak og anlegg som skal realiseres: Dette basert på mottatte innspill til kommuneplanen.

3. Målsetning og delmål

Jeg håpet på at jeg kanskje skulle bli treningsnarkoman, men nei. Å sitte på en ergometersykkel en time er ikke gøy!

Anne-Kat. Hærland

3.1 Overordnet målsetning

Glede, deltakelse, utvikling. Dette er stikkord for den idretts- og friluftssatsingen Songdalen kommune ønsker å prioritere i planperioden. Tilbudet om aktivitet må være allment, det må ha en lavest mulig terskel, og det må være tilgjengelig i så stor grad som mulig. Det er viktig å ha en bredde i tilbud, og tilstrekkelig variasjon.

Kommunen må være observant ift endringer i befolkningens aktivitetsbehov og trender. Anleggsbyggingen bør så langt det er mulig henge med i svingene.

Fokuspunkter i idretts- og aktivitetssatsingen i Songdalen kommune den nærmeste planperioden:

- Levekårs- og folkehelseutfordringer.
- Hverdagsbevegelse fra barn til voksen til eldre, både på skole/arbeidsplass/institusjon og på fritid.
- Lavterskeltilbud, spesielt i form av individuelle gratistilbud som tursti/turvei, skiløyper, naturlige badeanlegg og sykkelstier.
- Universell utforming og spesiell ivaretakelse av minoritetsgrupper.
- Aktivitet tilpasset den enkeltes nivå.

Nordmenn slappest i Europa

Publisert 05.07.09 - 18:35, endret 05.07.09 - 18:37 (VG NETT)

Tweet 0 | +1 0 | Anbefal 7 | E-post

Åtte av ti nordmenn beveger seg for lite. De fleste er ufrivillig passive.

GÅ UT: En litt svett tur er nok, oppmuntrer (f.v) Atle Hunstad i Bedriftsidrettsforbundet, Anne Lise Ryel i Kreftforeningen og Helsedirektør Bjørn-Inge Larsen. Foto: Line Møller

Av MARIE THEISEN og LINE MØLLER (foto)

VG Nett følger

Treningstips

Undersøkelsen utført for kreftforeningen, helsedirektoratet og bedriftsidrettsforbundet viser at mange ønsker å være i aktivitet men ikke får det til. De er ufrivillig passive. Det kan skyldes en rekke faktorer, som for eksempel:

- Vokste opp med lite aktive foreldre og venner
- Har ikke tid
- Treningen er vanskelig tilgjenglig
- Har ingen som drar meg med
- Tilbudet er ikke tilpasset min fysikk
- Føles uoverstigelig. Tror kun blodslit teller
- Bil, buss og heis er for behagelig
- Det koster for mye
- Trening er kjedelig

Undersøkelsen peker på noen viktige trekk som observeres ellers i samfunnet. For barna er det fortsatt den organiserte breddeidretten som gjelder, og dermed det viktige støtteapparatet rundt. Voksne som jobber dugnad og trenere som setter av helger uten vederlag, til beste for ”klubben”. Dette fellesskapet står fortsatt sterkt i Norge, men utviklingen viser en dalende interesse blant voksne for organisert idrett og dette er et faresignal som ikke skal undervurderes, men som til en viss grad kan demmes opp for lokalt ved å bistå frivillige krefter før de sliter seg ut.

Den kjedelige treningen som ikke er tilpasset den enkeltes fysikk fører kanskje til den utviklingen vi ser blant ungdom i dag. I tenårene slutter de med organisert idrett til fordel for individuelle aktiviteter og ”trend-aktiviteter”. Dette byr på spesielle vanskeligheter i kommunens anleggsutbygging fordi ønskene kan være så mange og spesialiserte, men kanskje er det spesielt ungdomsgruppa som må prioriteres i idrettssatsingen fremover for å unngå nye generasjoner med inaktive voksne.

Det behagelige samfunnet er et velkjent problem blant travle voksne. Vi kjører bil over alt, har maskiner til å gjøre husarbeidet for oss, og velger heis fremfor trapp der det er mulig. Er insentivet til å velge de vanskelige løsningene for lite? Miljøkampanjer og helsekampanjer som fremmer sykkel foran bil er et skritt på veien, men bør samfunnet legge enda bedre til rette for at den jevne arbeider i Norge skal sykle like mye som for eksempel en italiener?

Oppsummert fra utviklingstrekk i Norge utkrystalliserer følgende mål seg for Songdalen kommune:

1. **For å styrke aktivitet blant barn må organisert idrett, spesielt ballidrett, ivaretas.**

2. **For å styrke aktivitet blant ungdom må uorganisert idrett, for eksempel individuell idrett som skating og dans, ivaretas.**

3. **For å styrke aktivitet blant familier, voksne og eldre må uorganisert idrett, da spesielt friluftstiltak, ivaretas.**

4. **For å bedre hele befolkningens helse må hverdagsbevegelsen stimuleres. Det må legges til rette for fysisk aktivitet i jobb- og skolesammenheng. Arealplanlegging må legge til rette for ferdsel til fots eller på sykkel fremfor i bil.**

3.2 Delmål

- Være i forkant av arealplanlegging i kommunen. Når nye boligområdet skal utvikles må kulturkonsulent og folkehelsekoordinator eller lignende involveres i administrative arbeidsgrupper. Politikere må ta hensyn til folkehelse når de avgjør utforming av nye og eksisterende arealer.

- Det videreføres en god helsekultur i kommuneadministrasjonen. ”Lead by example”. Administrasjon og politikere bør stå frem som et godt eksempel for innbyggerne.

- Gjennomføring av konkrete programmer i skole og barnehage for å øke aktivitet (se vedlegg 1, status og ønsker fra skolene) samt i omsorgssektoren (se vedlegg 2, status og ønsker fra helse og omsorg).

- Videreutvikling av aktivitetsarenaer med større potensial, som for eksempel Elvestien, Lauvslandsmoen, Nodelandshallen, og skyteanlegget på Stemtjønn.

- SLT-koordinator i kommunen får fastere rammer for å kunne tilby uorganisert ungdom mer danseopplæring og annen fysisk aktivitet.

- Gi støtte til de frivillige tiltak som fremmer folkehelsa, også gjennom informasjon om tilskudd som for eksempel Grasrotandelen. Informere godt om tilskudd til bygging av idrettsanlegg/nærmiljøanlegg

- Lek er moro! Arrangere flere lystbetonte bevegelsestiltak, for eksempel toppturer, mosjonsløp, leker, konkurranser (eksempel, olabilløp på Porsmyrdagen).

4. Status for idrett og fysisk aktivitet

Ledere som ikke vil ha medarbeidere som må hente barna sine på fotballtrening, har misforstått.

Gerd-Liv Valla

4.1. Nasjonale tendenser

Stortingsmelding 26 (2011-2012) gir mye informasjon om befolkningens generelle fysiske aktivitetsnivå:

Til tross for at stadig flere rapporterer at de trener og mosjonerer på fritiden, har det totale omfanget av fysisk aktivitet i befolkningen gått ned. Med fysisk aktivitet menes her enhver kroppsbevegelse utført av skjelettmuskulatur og som fører til energiforbruk ut over hvilenivå. Dette skyldes i stor grad at ***hverdagsaktiviteten*** går ned. Eksempler på det er at vi gjør mindre arbeid på og i huset enn tidligere, vi går mindre i hverdagen, og de fleste av oss har mer stillesittende arbeid.

Én indikasjon på betydelig reduksjon i omfang av fysisk aktivitet er at befolkningens gjennomsnittlige kroppsvekt har økt betydelig de siste tiårene, samtidig som kaloriinntaket er redusert.

Helsemyndighetenes anbefalte minimumsnivå når det gjelder fysisk aktivitet i forhold til helsegevinst er 30 minutter daglig aktivitet med moderat belastning. Dette gjelder for voksne og friske eldre. En kartlegging av fysisk aktivitetsnivå hos voksenbefolkningen fra 2009 viser at bare 20 prosent av voksenbefolkningen tilfredsstiller disse kravene.

Oppsummert kan vi si at aktivitetsnivået i befolkningen er lavt, sosialt skjevfordelt og viser en negativ utvikling. Dette er bekymringsfullt fordi fysisk inaktivitet er en risikofaktor for sykdomsutvikling og flere helseplager, og fordi dette også rammer sosialt skjevt.

Helsemyndighetene definerer fysisk inaktivitet som en stor helseutfordring. Arbeid for økt fysisk aktivitet i befolkningen er derfor en viktig del av det overordnede folkehelsearbeidet. Med folkehelsearbeidet menes den innsatsen samfunnet gjør for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen. Det overordnede målet er å utvikle et samfunn som legger til rette for positive helsevalg og sunn livsstil, fremme trygghet og medvirkning for den enkelte, gode oppvekstvilkår for barn og ungdom, og forebygge sykdommer og skader.

Dette arbeidet krever innsats rettet mot hele befolkningen og målrettet innsats mot risikogrupper. Dette forutsetter samarbeid mellom flere departementer og samfunnssektorer på alle nivåer. Her har idretten en viktig rolle. Gjennom å skape gode idrettstilbud for barn, ungdom og voksne er idretten med på å legge til rette for et fysisk aktivt samfunn.

4.1.1 Tendenser: Hvordan holder voksne seg i form?

Den klart største andelen av den voksne befolkningen som trener og mosjonerer regelmessig gjør dette i form av *egenorganisert* aktivitet, enten alene eller sammen med familie og venner. 80 prosent av treningsaktiviteten for befolkningen mellom 20 og 85 år er egenorganisert.

I samme aldersgruppe er det om lag 27 prosent av mennene og 18,5 prosent av kvinnene som oppgir at de trener i et idrettslag. Norsk Monitor viser også at friluftsliv og egenorganisert aktivitet er de klart viktigste arenaene for fysisk aktivitet for voksne. Deretter følger kommersielle treningssentre og livsstilsaktiviteter. Når voksne oppgir sin arena for fysisk aktivitet på fritiden kommer idrettslag først på en femteplass."

Fig: Hvilke av de forskjellige fysiske aktivitetene driver du med i fritiden minst en gang i måneden i sesongen? Befolkningen over 15 år i prosent. **Kilde: Norsk Monitor 2009/2010**

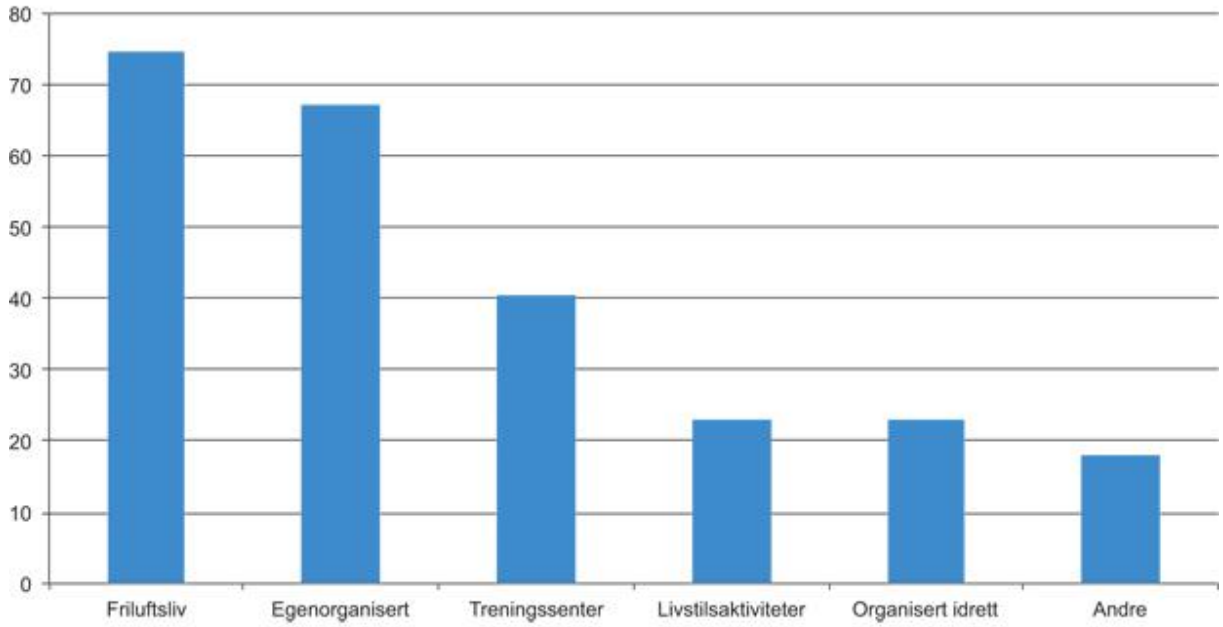

Her er Songdalen i forkant av utviklingen for den voksne aldersgruppen med en målrettet satsing på sykkelvei, turvei og turstiutvikling. Topografi og natur i Songdalen legger også svært godt til rette for denne typen aktivitet. Det er mange grader av utfordringer i vår natur, og det kan utvikles løyper som passer behovet til alle befolkningsgrupper, uavhengig av fysisk form.

4.1.2 Tendenser: Barn og unge

For norske 6–12 åringer er organisert idrett en svært viktig arena for fysisk aktivitet på fritiden. I dag er det store flertallet av norske barn med i norsk idrett på et eller annet tidspunkt, og mange deltar i flere idretter. Barn fra 6 til 12 år er den aldersgruppen som har flest aktive i norsk idrett. Mange barn deltar i flere ulike idrettsaktiviteter. Det er særlig de yngste barna som prøver ulike aktiviteter, før mange etter hvert finner den eller de aktivitetene de trives best med.

Andelen jenter som trener organisert har vært jevnt økende den siste 10-årsperioden. Det er i dag ingen store forskjeller mellom gutter og jenter når det gjelder innmelding i idrettslag. Idrettsoppslutningen er noe høyere blant gutter i de fleste alderskull, men forskjellen blir stadig mindre.

Fotball er den klart største aktiviteten for begge kjønn, hvis man regner antall medlemmer i særforbund. Av gutter som trener i idrettslag spiller over 40 prosent fotball. Deretter følger ski, håndball, svømming, friidrett og kampsport som de idrettslagsaktivitetene med størst oppslutning. Fotball er også den største idrettslagsaktiviteten blant jentene (24 prosent) fulgt av håndball, ski, gymnastikk og turn, svømming og friidrett.

For de mellom 13 og 19 år, er idrettslagene fortsatt en dominerende arena for utøvelse av trening og fysisk aktivitet på fritiden. NIF har registrert mer enn 320 000 medlemskap i aldersgruppen 13–19 år i 2011. Det betyr at rundt 18 prosent av det totale registrerte antall medlemskap i 2011 var i denne aldersgruppen. Aktivitetsbildet er likevel mye mer differensiert enn for barnegruppen, og viser blant annet dreiningen mot aktivitet i treningssentre.

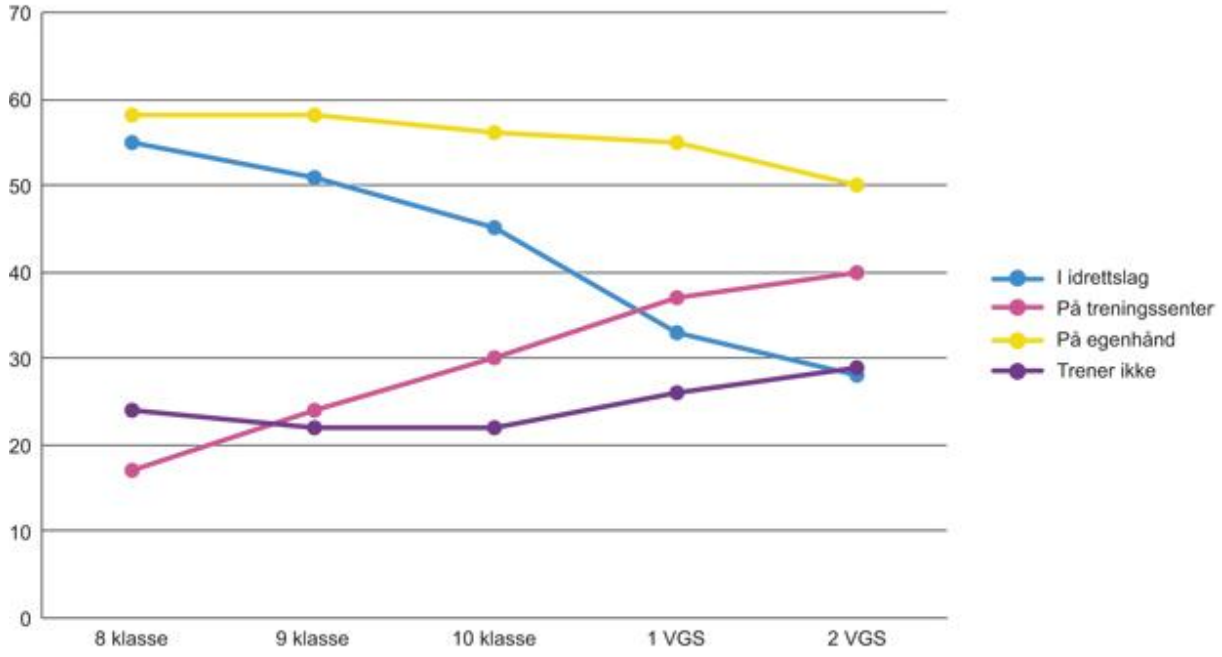

4.1.3 Tendenser: Kommersielle treningssentre

En markant trend de siste 15–20 årene har vært framveksten av det kommersielle treningssentermarkedet. I 1989 oppga 8,5 prosent av befolkningen at de trente på kommersielle sentre. I 2010 hadde dette tallet økt til nesten 30 prosent.

Sentrene har først og fremst vært en arena for voksne. Til forskjell fra idrettslagene hvor menn tradisjonelt har vært representert i større grad enn kvinner, er dette en arena hvor kvinner er i flertall. Det er imidlertid en utvikling i retning av at også menn i større grad benytter treningssentrenes tilbud og at kjønnsforskjellene er i ferd med å utjevnes.

Et annet interessant utviklingstrekk er at ungdom i stadig større antall inntar de kommersielle treningssentrene. Tall fra NOVA viser at mens i overkant av 20 prosent av ungdommer i 2. klasse på videregående skole trente på treningssentre i 1992, er tilsvarende tall for 2010 drøyt 40 prosent.

4.1.4 Tendenser: Sosial ulikhet og innvirkning på fysisk aktivitet

En undersøkelse gjort av Helsedirektoratet i 2010 viser at utdanningsnivå gir en klar indikator på fysisk form blant voksne. Resultatene viser at menn som har grunnskole eller videregående skole som høyeste fullførte utdanning er i dårligere fysisk form sammenlignet med menn som har minst fire års høyskole- eller universitetsutdanning. Blant kvinner øker også kondisjonen med økende utdanning.

De mest populære aktivitetene blant voksne er i dag egenorganisert fysisk aktivitet, herunder utholdenhets- og styrketrening samt friluftslivsaktiviteter. I idrettslagene er menn og folk med høy utdannelse i flertall, mens kvinner og personer med lav utdannelse og inntekt er bedre representert i egenorganisert trening og aktiviteter som friluftsliv, svømming og dans.

Det er altså mulig å hevde at det finnes sosiale forskjeller både når det gjelder fysisk aktivitet, og voksnes deltakelse i den frivillige medlemsbaserte idretten. Personer med høy utdanning, heltidsansettelse og god helse har større sannsynlighet for å være aktive medlemmer i en idrettsorganisasjon.

Det er ikke helt entydig om foreldrenes utdanningsnivå har betydning når det gjelder barns aktivitetsnivå. Det synes heller ikke å være en entydig sammenheng mellom barn og unges idrettsaktiviteter og foreldrenes inntekt, men blant den eldre delen av befolkningen er det tydeligere at utdanning har betydning for aktivitetsnivået. Omtrent for alle fysiske aktiviteter er andelen aktive større blant dem som har høy utdanning, enn blant dem som har lav utdanning. Forskjellen er særlig stor innenfor jogging, skiturer, alpint, sykling og styrketrening.

4.2 Lokale forhold

Fra kommuneplanens samfunnsdel (s.14):
Mye av grunnlaget for god helse i oppveksten og gjennom livsløpet legges i barne- og ungdomsårene. Folkehelsearbeid handler om å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge, forebygge sykdom og skader, og å utvikle et samfunn som legger til rette for sunne levevaner, beskytter mot helsetrusler og som fremmer fellesskap, trygghet, inkludering og deltakelse. Folkehelsearbeid krever systematisk og langsiktig innsats både i og utenfor helsetjenesten, og på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Prognoser mot 2030 viser for Songdalen en sterk økning i livsstilsrelaterte sykdommer.

Satsingsområder

- Folkehelse – og levekårsutfordringene i kommunen kartlegges. Dette skjer ved bistand fra eksterne forskningsmiljøer for tolking av data gjeldende Songdalen kommune og ved egne kartlegginger av folkehelsesituasjonen.
- Det utvikles egne folkehelsemål i alle enheter. Folkehelseforum (tverrfaglig sammensatt) ble etablert høsten 2011 med målsetting om å utvikle en folkehelseplan for kommunen. Planen vil bli politisk behandlet i kommunestyret.
- I løpet av våren 2012 fremskaffer kommuneoverlege og folkehelsekoordinator oversikt over igangsatte folkehelsetiltak i alle enheter.

Plan for Idrett, friluft og fysisk aktivitet henviser til arbeidet med folkehelsekartlegging i Songdalen kommune som et svært viktig verktøy for å formulere målrettede satsinger på lokalt nivå.

4.2.1 Friluftsliv

Som en satsing på generell folkehelse trekkes det spesielt frem friluftstiltak som en ønsket utvikling i norske kommuner, både fra statlige og regionale myndigheter.

Fra regionalplanen til Vest Agder Fylkeskommune:
Mange studier viser at det å ferdes i naturen har en særlig positiv innvirkning på folks fysiske og psykiske helse. Utfordringen er å tilrettelegge slik at befolkningen kan engasjere seg i friluftslivsaktiviteter i hverdagen, der de bor. Dette innebærer at man må tilrettelegge et differensiert aktivitetstilbud.

Kommuner og friluftsråd kan hvert år søke om statlige midler til sikring av viktige friluftsområder. Det innebærer som oftest tilskudd til kjøp av arealer eller inngåelse av langvarige avtaler om bruksrett.

I Songdalen ligger vi godt an i målsetningen om en slik allmenn aktivitetssatsing. Tursti og turvei er noe som bygges godt ut i vår kommune, og hvis denne aktiviteten videreføres inn i kommende planperiode er det allerede hyggelig å melde at vi har god oppfølging av forebyggingsperspektivet i folkehelsearbeidet og det aktivitetsfremmende arbeidet i vår kommune.

Kommunestyret ga i 2011 tilslutning til å kjøpe Bergstølhytta på Kulia fra Oddersjaa og inngå en festeavtale på området rundt, for å sikre dette området for allmennhetens friluftsutnyttelse. Forvaltningsplan for videre utnyttelse av dette området samt hovedturløypa, planlegges fullført løpet av 2013. Denne danner bakgrunn for søknad om statlig sikring. Som hovedtrekk i planen kan det nevnes at man ønsker å utvikle vintersportslige kvaliteter i området og at Midt-Agder Friluftsråd er tilknyttet som prosjektledere.

Øvrig turveibygging er den nylig fullførte universelt utformede Grundetjønnsløypa på Nodelandsheia, og i 2013 starter det fysiske arbeidet med fase 1 i storsatsingen ”Elvestien”. Fase 1 starter på Prestneset mellom Rismyr og Nodeland, og det er Midt-Agder Friluftsråd som har prosjektledelsen her.

Det foreligger per november 2012 økonomiske kalkyler for oppgradering av den historiske Postveien, utarbeidet av Multiconsult på oppdrag fra teknisk enhet. Her er ansvarsforhold og satsingsnivå foreløpig uavklart mellom lokale og regionale myndigheter.

Det utarbeides også en vedlikeholdsavtale mellom alle kommunene som har den interkommunale Barnevandringsstien som en del av sitt turnett. Avtalen forventes ferdigforhandlet første kvartal 2013, og innebærer en årlig driftsavgift for Songdalen.

4.2.2 Organisert aktivitet

Det er fortsatt gode levekår for den organiserte idretten i Songdalen. Greipstad Idrettslag og Framsteg i Finsland er store aktivitører, spesielt for barna, og det er foreløpig godt med frivillig innsats fra foreldre og andre voksne inn i dette systemet.

Kommunen har i 2012 åpnet en rehabilitert idrettshall på Nodeland, det utvikles stadig nye fasiliteter i fotballarenaen på Hortemo, og med enda en idrettshall i Finsland er Songdalen kommune i norsk målestokk godt utbygd med innendørs arenaer.

Blant voksne er skyting en populær idrett i kommunen, og Greipstad Skytterlag har fått helt nye innendørs lokaler i Nodelandshallen som kan føre til videre oppsving for sporten på lokalt nivå. På uteområdet på Stemtjønn søker Songdalen Jeger og Fiskeforening om spillemidler til et nytt overbygg med lys, og bidrar til å holde anlegget der i tråd med tiden.

Ulike typer motorsport er fortsatt en betydelig interesse i Songdalen, og vedlikehold av crossklubbens anlegg i Finsland samt trialklubbens anlegg på Kulia er viktig også i tiden fremover. Gokartanlegget på Vamoen har opplevd en noe turbulent fase og har for øyeblikket ingen kommersiell drift. Det har blitt tildelt spillemidler for 2013 og eieren jobber med å holde anlegget i balanse frem til en ny driver er på plass.

Søgne og Songdalen Orienteringsklubb har flere turkart og orienteringskart i kommunen, hvor det hvert år tilbys både turorientering og orienteringsaktiviteter. Spesielt er turkartene Rossevannet og Linnåsen glimrende for turer i attraktive områder. Kartene gir også omfattende kulturinformasjon.

4.2.3 Hverdagsaktivitet og allmenn aktivitet

Vi er flinke med sykkelsti i deler av kommunen. Det er nå utbygd sammenhengende sykkeltrasé fra Hortemo og inn til Kristiansand. Det arbeides også med utbygging av sykkel og gangsti fra Vatneli til Kilen i Finsland. Detaljreguleringen vil foregå i løpet av 2013. Finansieringen til dette prosjektet er ikke endelig på plass.

Bygging av ny gang- og sykkelbro fra Nodeland til Rismyr vil også bidra til å legge enda bedre til rette for ferdsel med bein fremfor bil, og vil bli et viktig bindeledd i en sunn sentrumsutvikling i sørlige deler av kommunen.

Likevel er det slik at vi har kupert terreng og spredt bebyggelse, og det er en utfordring å få songdøler til å velge vekk bilen. I mange tilfeller er det helt urealistisk, og dermed fordrer det at kommunen bygger ut tilstrekkelige aktivitetstilbud i nærmiljøene til de ulike boligfeltene. Det må ikke legges opp til en forventning om at barn og unge skal kjøres på alle aktiviteter. Det skaper hindringer i tilgangen til anlegg, og er en av grunntankene som arealplanleggingen i kommunen må bygge på for fremtiden.

Gjennom skoler, institusjoner og arbeidsplasser i kommunen kan det legges et godt grunnlag for positive møter med fysisk aktivitet. Lek og samlingsstunder med aktiviteter og konkurranser bør være et vanlig innslag i kommunale arenaer. Songdalen kommune bør bestrebe seg på å ha et aktivt og synlig bedriftsidrettslag.

Bygningsmessige konstruksjoner kan bidra til å gi noen av de fysiske utfordringene vi trenger. Å plassere printeren i andre enden av gangen fremfor rett utenfor døren kan utgjøre de ekstra skrittene arbeidstakeren trenger for å holde helsen på et bedre nivå og dermed yte bedre på jobb.

Gjennom kontingent og tilskudd til Midt- Agder Friluftsråd er Songdalen med på å sponse interkommunale anlegg i Helleviga (Søgne) og på Sandripheia Skipark (Vennesla). Disse tilbudene ligger i god avstand for jevnlig utnyttelse for våre innbyggere.

To steder i kommunen, ved Volleberg og i fjellveggen bak Birkelid, finnes det tilrettelagte ruter for klatring. Rutene går fra å være greie til svært krevende. Det er Christianssand Klatreklubb som har utviklet rutene.

4.2.4 Idrettslag i Songdalen med eget organisasjonsnummer (etter medl. tall)

Lag	**Medlemmer per 1/5 – 12***
Greipstad Idrettslag (GIL)	597
Greipstad Skytterlag	560
IL Framsteg	285
Songdalen Jeger & Fiskerforening	225
Finsland Cross Klubb	147
Kristiansand & Omegn Travklubb	100
Kristiansand Trial Klubb	92
Rosseland Ryttersportforening	84
Kristiansand Strongman Klubb	37
Søgne & Songdalen Orienteringsklubb	30
Søgne & Songdalen karateklubb	8

**Medlemstall er anslått i andeler fra Songdalen.*

5. Økonomi

Hvis ikke det var for at TV'en og kjøleskapet var plassert på ulike steder ville enkelte av oss aldri få noe trening overhodet.

Joey Adams

5.1 Tilskuddsordninger

Spillemidler
Spillemidler er statens viktigste finansieringsmiddel for å stimulere til økt fysisk aktivitet hos innbyggerne. For kommunen er midlene av stor betydning som delfinansiering for kostbare idrettsanlegg. Spillemidlene kan ikke benyttes til sikring av friluftsområder eller turparkering.

Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet er hjemlet i Lov om pengespill m.v. av 28. august 1992 nr.103§10:
Etter at det er foretatt fondsavsetninger, skal selskapets overskudd fordeles med en halvdel til idrettsformål og en halvdel til kulturformål.

Hovedretningslinjene for bruk av idrettens andel av overskuddet skal være at:

a) Midlene i første rekke brukes til utbygging av idrettsanlegg.
b) Det ytes midler til Norges idrettsforbunds administrasjon og viktige arbeidsoppgaver.
c) Det ytes midler til idrettsoppgaver og formål som departementet finner berettiget til tilskudd.

Kommunen skal sette opp søknader i to grupper:
a) Ordinære anlegg: det omfatter søknad om støtte til ordinære idretts og friluftsanlegg samt rehabilitering.
b) Nærmiljøanlegg

I tillegg finnes det en ordning som omfatter forenklede nærmiljøanlegg. Det er støtte til mindre kostnadskrevende anlegg, og det er ingen søknadsfrist. Denne ordningen planlegges avviklet fra statlig hold i 2013.

Søknader behandles og prioriteres i den enkelte kommune og videresendes til fylkeskommunen som tildeler årlig tilskudd.

For å komme i betraktning om spillemiddeltilskudd må anlegget må inngå i plan for friluftsliv og idrett samt forhåndsgodkjennes av kommunen. I Songdalen har kultur konsulenten hovedansvaret for spillemiddelsøknader. Teknisk enhet har hovedansvar for etablering, drift og vedlikehold av ordinære kommunale idrettsanlegg.

Fra og med år 2000 er ca 10 % av spillemidlene til idrettsformål øremerket barn og unge, 6-19 år.

Per dags dato er det et stort etterslep på tildelte spillemidler, og det forventes at kommunen må forskuttere for egne anlegg i perioden frem til statlige midler blir utbetalt.

5.2 Driftsøkonomi

Teknisk enhet har ansvar for drift og vedlikehold av alle kommunale anlegg i Songdalen. Dette omfatter to gressbaner, en grusbane, to mindre kunstgressbaner/ binger, to idrettshaller, fire gymsaler med dusjanlegg og fem badeplasser .

Utendørsanlegg:

	Driftskostnad 2012	**Driftskostnad 2013**
1 gressbane Hortemo 1 grusbane Hortemo	450.000	430.000 (inkl. lønn)
1 gressbane Lauvslandsmoen	21.000 (eks. lønn)	22 000 (eks. lønn)
2 mindre kunstgressbaner/ binger på Tunballen skole	-	-
5 badeplasser	10.000 (eks. lønn)	10.000 (eks. lønn)
Lysløype Nodelandsheia Lysløype Lauvslandsmoen	25.000 (vedl. lys)	25.000 (vedl. lys)
Grundetjønnsløypa	98.000 (eks.lønn)	68.000 (eks.lønn)

Innendørsanlegg:
Driftstallene for hallene er tatt ut fra FDV-nøkkelen til Holte - middels standard:

Driftstall (idrettshall):
31 Løpende drift: 625,83 pr m2 (omfatter bla: vaktmestertjenester, kontroll, teknisk overvåking/tilsyn, utomhusarbeid, intern renovasjon, opplæring)
32 Renhold: 304.07 pr m2 (omfatter: daglig renhold, hovedrengjøring, vinduspuss, fasadevask, utendørs renhold)
33 Energi: 150,41 pr m2 (omfatter bl.a: oppvarming, ventilasjon, kjøling, belysning)

Langsiktige behov: Nye anlegg i planperioden med krav om kommunale investerings/driftskostnader:

Område og tiltak	**Type anlegg**	**Forslagsstiller**	**Kostnad Invest.**	**Merknad**
Fiskeplass Nodehola	friluftsliv	Kommunen, elveeierlaget, bondelaget, skogeierlaget, Songdalen JFF	25.000	Videreføres Jfr Plan for tiltak i Songdals-elva. Eksterne midler
Badeplass Nodehola	friluftsliv	--//--	25.000	Eksterne midler
Fiskeplass Prestneset	friluftsliv	--//--	25.000	Eksterne midler
Badeplass Prestneset	friluftsliv	--//--	25.000	Eksterne midler
Elvestien trinn 1 Prestneset	Friluftsliv	Kommunen	1.000.000	planlegges påbegynt i 2013 – fullført i 2016. Innarbeidet i økonomiplan.
Kulia Friområde	Friluftsliv	Kommunen	Anslått 1.700.000	Nyervervet utviklings-prosjekt. Ikke innarbeidet i økonomiplan.
Gamle SUS gymsal	Gymsal	Kommunen	300.000	Rehabilitering av gulv. Fullført 2013.

6. Resultatvurdering av forrige plan

Jo svakere kroppen er, desto mer befaler den. Jo sterkere den er, desto mer adlyder den.
Jean-Jacques Rousseau

Idretts- og Friluftsplan for perioden 2008 – 2012 beskriver følgende langsiktige behov innenfor en periode på 10-12 år:

Område og tiltak	Type anlegg	Forslagsstiller	Kostnad i 1000 kr.	STATUS 2012
Turløypenett i kommunen	Friluftsliv	Gubbeklubben	?	Fullført
Kunstgressbane Hortemo	Utendørs idrett	Fotballgruppa i GIL	4 859	Fullført
Tilrettelegging for parkering Hortemo	V/ GIL huset	GIL(fra forrige plan)	396	Fullført
Renovering av redskaps og smørebu		IL Framsteg	?	Ikke fullført
Opprusting av lysløype på Nodelandsheia	Utendørs idrett	GIL	?	Fullført
Opprusting av løypetrasè lysløpe Finsland	Utendørs idrett	IL Framsteg	?	Ikke fullført
Ny bro lysløypen i Finsland	Utendørs idrett	IL Framsteg	150 000	Ikke fullført
Fiskeplass langs Songdalselva	friluftsliv	kommunen	?	Videreføres Jfr Plan for tiltak i Songdalselva

Noen av tiltakene er vage, sannsynligvis kun formulert uten å ha blitt fulgt opp. Hvorvidt slike idéskisser for fremtiden fortjener å bli tatt med i planarbeidet får bli opp til den enkelte arbeidsgruppe å vurdere.

7. Oversikt over eksisterende anlegg

Innendørsanlegg, operative per 2012 (alfabetisk)

Anleggsnavn	Eier	Merknad
Finslandshallen	Songdalen kommune	Spilleflate 32x44m
Gymsal Rådhuset	Songdalen kommune	Spilleflate 10x20m
Nodelandshallen	Songdalen kommune	Spilleflate 32x44m
Nodelandshallen skytebane	Songdalen kommune	
Rosseland skole gymsal	Songdalen kommune	Spilleflate 10x20m
Treningshall Trialbanen	Kristiansand & omegn Trialklubb	
Tunballen grendehus gymsal	Songdalen kommune	Spilleflate 10x20m
Tunballen skole gymsal	Songdalen kommune	Spilleflate 10x20m

Utendørsanlegg (ordinære anlegg), operative per 2012 (alfabetisk)

Anleggsnavn	Eier	Merknad
Badeplass Gratjønn	Songdalen kommune	
Badeplass Livann	Songdalen kommune	
Badeplass Stemtjønn	Songdalen kommune	
Badeplass Homevann	Songdalen kommune	
Badeplass Farvannet	Songdalen kommune	
Finsland crossbane	Finsland Cross Klubb	Eget klubbhus
Grundetjønn tursti	Songdalen kommune	
Hortemo Arena kunstgressbane	Songdalen kommune	
Hortemo Arena gressbane	Songdalen kommune	
Hortemo Arena grusbane	Songdalen kommune	
Hortemo Arena travbane	Songdalen kommune	
Hortemo Arena klubbhus	Songdalen kommune	
Lauvslandsmoen gressbane	Songdalen kommune	
Lauvslandsmoen grusbane	Songdalen kommune	
Rosseland Ryttersportanlegg	Rosseland Ryttersportklubb	Eget klubbhus
Stemtjønn skyteanlegg	Songdalen kommune?	Eget klubbhus
Stubrokka hoppbakke	Songdalen kommune?	
Trialbane	Kristiansand & omegn Trialklubb	Eget klubbhus
Turkart Rossevann-Linnåsen	Søgne og Songdalen orienteringsklubb (SSOK)	
O-kart Nodeland-Kulia	SSOK	
O-kart Skogen	SSOK	
O-kart Hagehei	SSOK	
O-kart Brelandsheia	SSOK	
O-kart Lauvslandsmoen-Skogen	SSOK	

Utendørsanlegg (nærmiljøanlegg), operative per 2012 (alfabetisk)

Anleggsnavn	Eier	Merknad
Kolekniben ballbinge	Kolekniben Vel	
Lekeplass Birkelid	??	
Lekeplass Bukksteinsdalen	Bukksteinsdalen Vel	
Lekeplass Haugenparken	Songdalen kommune	
Lekeplasser Hortemo	Hortemo Vel	
Lekeplass Kilen	Thor Olav Ahnger	
Lekeplasser Kolekniben	Kolekniben Vel	
Lekeplasser Rismyr	Rismyr Vel	
Lekeplasser Svalåsvegen	Svalåsvegen Vel	
Lekeplasser Svarttjønnheia	Svarttjønnheia Vel	
Lekeplass Vatneli	Vatneli Vel	
Lekeplasser Volleberg	Volleberg Vel	
Rismyr nærmiljøanlegg	Rismyr Vel	Ny leieavtale i 2012
Sandvolleyball SUS	Songdalen kommune	
O-kart Tunballen	SSOK	
O-kart Tunballen skole	SSOK	
O-kart Finsland skole	SSOK	

Turløyper operative per 2012 (alfabetisk)

Anleggsnavn	Eier	Merknad
Gratjønn-Stemtjønn	Privat grunn	
Grundetjønnløypa	Songdalen kommune	
Nodeland – Hellersvann	Privat grunn	
Hellersvann rundt	Privat grunn	
Hortemo – Solheia- Røyrås	Privat grunn	
Hovedturløypa	MAF	Løypekjøring: Kristiansand kommune
Kulia lysløype	Greipstad idrettslag	Løypekjøring: Kristiansand kommune
Lauvslandsmoen lysløype	I.L Framsteg	
Lindåsenløypa fra Nodeland	Privat grunn	
Postveien over Kvislevann	Uvklart	
Rosseland-Busteinen-Brulihei	Privat grunn	
Stemtjønn rundt	Privat grunn	
Nordmannsvegen	Privat grunn	
Myran-Spikkelandsvarden-Askekjerran	Privat grunn	

8. Handlingsprogram

For å kunne søke statlige spillemidler må et anlegg være innarbeidet i plan for Idrett- og friluft, og vedtatt politisk. Derfor revideres handlingsprogrammet årlig.

8.1 Handlingsprogram 2013: Se eget vedlegg